

Retelling w literaturze — strategia twórcza polegająca na ponownym opowiedzeniu istniejących już narracji kulturowych, takich jak np. mity, legendy, baśnie lub inne utwory z kanonów literatur światowych. Stanowi ich przetworzenie z perspektywy innej niż utrwalała w wyobraźni zbiorowej. R. można analizować w różnych kontekstach — m.in. feministycznym, queerowym, postkolonialnym czy interseksyjnym, które pozwalają uwypuklić pomijane dotąd sensy i hierarchie — lecz często sam stanowi reinterpretację z danej perspektywy. Posługujące się nim osoby pisarskie mogą odtwarzać kluczowe elementy rozpoznawalnej wersji opowieści funkcjonującej w kulturze, przy czym równie często poddają je reinterpretacji, de- bądź rekontekstualizacji. R. opiera się na jawnej relacji intertekstualnej z „tekstem źródłowym” — funkcjonuje bowiem jako tekst wtórny, który wchodzi w dialog z rozpoznawalnym „pierwowzorem”. W tym sensie pozostaje w bliskim związku z kategorią transfiksjonalności (por. hasło *transfiksjonalność w literaturze*; zob. Olkusz 2018), polegającej na „współdzieleniu przez teksty kultury komponentów narracyjnych, takich jak fikcyjne postaci, lokalizacje, całe uniwersa czy artefakty” (Olkusz 2018: 159),

oraz ze storytellingiem rozumianym jako praktyka konstruowania i przetwarzania narracji w obiegu kulturowym (por. hasło *storytelling*; zob. Płuciennik 2024). Bywa utożsamiany z renarracją (w polskich badaniach tym terminem posługuje się Kamila Kowalczyk), prze-pisaniem, rewizją lub reimaginacją. Badaczki i badacze nie wypracowali jednoznacznej definicji r., dlatego funkcjonuje on w obiegu naukowym w licznych, nierzadko sprzecznych, ujęciach teoretycznych.

Lidia Gąsowska określa r. jako „po-wtórne, po-nowne opowiadanie” (2009: 449), choć nie doprecyzowuje ani jego zakresu, ani typologicznych granic. Wskazuje przy tym na powiązania z *fanfiction* (tzw. fanfikami), czyli twórczością fanowską opartą na istniejącym dziele. W swojej definicji opiera się na rozumieniu tej praktyki przez Andrzeja Sapkowskiego, który scharakteryzował r. następująco: „[...] retelling jest słowem obcym, mającym jednak tę przewagę nad rodzimymi, że w sposób krótki, zwięzły, wdzięczny a konkretny definiuje pojęcie, które — marnując słowa — musielibyśmy określić jako ponowne opowiedzenie bardziej lub mniej znanych historii. Przy czym ponownie opowiada się mity, legendy, podania, bajki i mniej lub bardziej kanoniczne dzieła literackie — w tym także

retellingi zrobione wcześniej przez innych autorów. [...] jednym jest owo zawarte w tytule «jak to było naprawdę», albowiem ambicją autora jest, aby czytelnik [...] daną wersję mitu czy baśni przyjął jako prawdziwą, a przynajmniej literacko prawdziwą. Drugim elementem jest euhemeryzacja [...], zabieg polegający na eliminowaniu elementów bajkowości. W przypadku fantasy euhemeryzacja [...] eliminuje bajkowość, pozostawiając magię” (Sapkowski 2011: 39). Na nieprecyzyjność tej definicji wskazuje Maciej Skowera, twierdząc, że Sapkowski „[...] ograniczając zakres pojęcia retelling do grupy utworów mówiących »jak to było naprawdę«, bierze pod uwagę głównie teksty ujawniające »prawdziwą historię«, którą tradycyjne warianty opowieści miałyby fałszować” (2016: 44). Badacz podkreślił niewystarczalność formuły pisarza i wskazał na wynikające z niej komplikacje: „[...] co jednak zrobić choćby z opowiadaniem Petera Cashoralego ze zbioru *Fairy Tales: Traditional Stories Retold for Gay Men*, w których metamorfozom ulegają przede wszystkim płeć oraz orientacja seksualna postaci? Czy to retellingi baśni? W ich przypadku nie mamy przecież do czynienia z pokazaniem »oryginalnej«, »prawdziwej« historii, lecz z wprowadzeniem odmiennej perspektywy przy zachowaniu pozostałych topicznych elementów opowieści” (Skowera 2016: 44–45). Postuluje zatem podział reinterpretowanej literatury na retelling i *rewriting*. Taki pogląd rezonuje także w innych pracach teoretycznych, bowiem drugim z przywołanych pojęć posługują się m.in. Agnieszka Izdebska i Danuta Szajnert. Wykazują, że „*re-writing*, *ré-écriture*, prze-pisywanie — to pisanie od nowa już napisanego” (Izdebska, Szajnert 2014: 7), a „prze-pisuje się [...] teksty, nie tylko literackie, którym przysługuje szczególny status kultu-

rowy. Są to zazwyczaj takie teksty, które należą do jakiegoś kanonu (o ambicjach uniwersalnych lub lokalnego, archiwalnego lub aktualnego)” (Izdebska, Szajnert 2015: 7). Zdaniem Skowery, powołującego się na tezy Stevena Connora (1994: 80), *rewriting* „różni się od innych form kulturowego naśladownictwa przede wszystkim tym, że zakłada szczegółowy i ścisły związek z pojedynczym tekstowym poprzednikiem” (Skowera 2016: 47). W jego przekonaniu „[...] stosowanie pojęć prze-pisywanie czy *rewriting* [...] wydaje się zasadne w kontekście utworów bazujących na omówionych wcześniej literackich baśniach nowoczesnych”, zaś „współczesne dzieła, które odwołują się do topiki kanonicznych baśni tradycyjnych, określać natomiast należy mianem retellingów” (Skowera 2016: 47, 48). Ostatecznie konstatuje, że „podczas gdy *rewriting* wymaga pierwowzoru w postaci jednostkowego, oryginalnego tekstu w formie pisanej, retelling odsyła nas do sytuacji ustnego opowiadania” (Skowera 2016: 48). Badacza interesuje głównie kwestia r. baśni.

Anita Całek ujmuje r. szerzej, jako zespół praktyk obejmujący zarówno transformacje baśni, jak i reinterpretacje innych znanych i utrwalonych w kulturze utworów: „[...] chociaż część badań dotyczących renarracji wyraźnie wchodzi w zakres retellingu (nie tylko w odniesieniu do fantastyki, ale przede wszystkim do mitów), nie są one związane z coraz częściej pojawiającym się w obszarze fantasy zjawiskiem powracania do opowieści utrwalonych w kulturze, obejmującym przede wszystkim fabuły baśniowe oraz legendy (na przykład arturiańską), a nawet znaczące teksty literackie (choćby *Fausta* Goethego czy *Króla Elfów* te-goż)” (Całek 2017: 45). Ponadto dodaje, że w polskim literaturoznawstwie brak

ekwiwalentu tego angielskiego wyrażenia (zob. Całek 2017: 47), jednakże obecnie można mówić o przyjęciu tego terminu nie tylko przez rodzimą akademię, lecz również rynek wydawniczy. Zdaniem badaczki jako synonimów r. używa się określeń renarracja, rewokacja, reinterpretacja lub prefiguracja, które „wydają się jednak nadmiernie upraszczające i prowadzące do interpretacyjnych nieporozumień” (Całek 2017: 50). Swój pogląd opiera na rozpoznaniach Henryka Markiewicza i Marzeny Walińskiej w kontekście opowieści mitycznych. Markiewicz umieszcza określenie renarracja w „[...] szeregu możliwych filiacji (zbieżności genetycznych) między mitem a nawiązującym do niego tekstem literackim: renarracja definiowana jest jako powtórzenie tradycyjnego mitu w odróżnieniu od zabiegów, które wprowadzają do tekstu zmiany. Badacz wymienia wśród nich: transformację fabularną (modyfikującą fabułę mityczną poprzez kondensację, eliminację, permutację, modyfikację i amplifikację mitemów), reinterpretację (adaptującą, polemiczną, antytetyczną) i transpozycję (przez którą rozumie przeniesienie całych mitów lub ich składników w inną czasoprzestrzeń kulturalnospołeczną). Podobnie czyni Walińska: w rozdziale *Fabularne motywy mityczne* omawia kolejno: renarrację, rewokację, prefigurację, reinterpretację i transpozycję; wszystkie zjawiska są związane z wykorzystaniem fabuły mitycznej, różnią się natomiast stopniem wprowadzanych zmian” (zob. Markiewicz 1989: 71–76; Walińska 2003: 30–75; Całek 2017: 50). W pewnej opozycji do powyższych rozważań znajdują się diagnozy Magdaleny Bednarek, której zdaniem „prze-pisywanie” to „intertekstualna praktyka polegająca na takim opowiedzeniu znanej fabuły, by stanowiła ona reinterpretację pre-tekstu. *Retelling* jest dla niego

synonimem i nie ogranicza się do baśni. Spotkać można opowiedziane na nowo mity greckie, opowieści Szekspirowskie czy biografie” (Bednarek 2020: 168).

Weronika Kostecka rekapitułuje definicję r. za Vanessą Joosen jako „nowe wersje baśni, weryfikujące sens poprzednich wariantów” (por. Joosen 2011; Kostecka 2014: 13), sytuując to pojęcie głównie w obrębie współczesnych przekształceń baśni. Krystian Saja określa zaś r. jako strategię podważającą „kanoniczność niektórych opowieści, kreując nowy ogląd zastanej rzeczywistości” (2021: 120). Najogólniej odnosi się do tego zjawiska Aleksandra Mikinka, według której r. „[...] jest dziś terminem dużo szerszym, odnoszącym się nie tylko do historii, legend i mitologii, ale także do baśni i rozmaitych kulturowych przekazów. Opo-wiedzieć na nowo można bodaj wszystko, co dobrze zakorzeniło się w przekazie kulturowym: powtórzyć znany utwór w taki sposób, by stał się osobnym, samodzielnym dziełem” (2020: 545).

Choć wskazane propozycje mają istotną wartość porządkującą — pozwalają uchwycić różne sposoby modyfikowania tekstów źródłowych oraz ich funkcjonowanie w nowych kontekstach literackich — nie wyczerpują problemu definicyjnego, zwłaszcza w odniesieniu do najnowszych realizacji r. W ostatnich badaniach coraz wyraźniej obserwuje się odchodzenie od sztywnych podziałów terminologicznych. W obiegu literackim i w praktyce wydawniczej utrwaliło się anglojęzyczne określenie r. jako nazwa zbiorcza, obejmująca wszelkie reinterpretacje klasycznych narracji, niezależnie od ich statusu (ustne, literackie, kanoniczne) oraz stopnia przetworzenia. W kontekście popkultury rozbudowane dystynkcje teoretyczne okazują się mało funkcjonalne i mogą prowadzić do niepotrzebnego

rozproszenia kategorii, nie przekładając się na praktykę interpretacyjną ani na odbiór tego zjawiska.

Warto również odwołać się do ujęcia Janiny Abramowskiej, która zauważa, że w ramach omawianej strategii literackiej „[...] zawsze, choćby za sprawą języka, konwencji narracyjnych, na tradycyjną strukturę nakłada się nową warstwę znaczeń związanych ze świadomością współczesną” (1995: 40). Oznacza to, że nie można uznać tych reinterpretacji za neutralne. W świetle tych obserwacji r. — symptomatyczny dla twórczości kobiet — bywa postrzegany jako instrument krytycznego przepisania historii. Jak zaznacza Grażyna Lasoń-Kochańska, „opowiadając znane wątki na nowo, bądź przedstawiając ich liczne wersje, autorki wpisują się w feministyczny dyskurs; reinterpretują rzekome uniwersalia, tkwiące u korzeni kultury” (2004: 173). W tym kontekście, jak wskazuje Skowera, ideologiczne „prze-pisywanie” historii staje się istotnym elementem współczesnych opowieści — gestem krytycznym, często wymierzonym w tradycyjny, patriarchalny obraz ról płciowych, i próbą konstruowania narracji zgodnych z postulatami krytyki feministycznej (zob. Skowera 2013: 104).

Zjawisko to można rozumieć także jako apokryfizację „odzyskanych” narracji, analizowaną przez Elizę Szybowicz. Proces ten polega na takim budowaniu fabuły, by sprawiała wrażenie ujawniania prawdziwych przeżyć bohaterów w odniesieniu do tekstu uznawanego za kanoniczny. Badaczka wyjaśnia, że apokryfizacja wiąże się z rewizją „[...] fabuły mitycznej, biblijnej, baśniowej, powieściowej, biograficznej czy historycznej zaczerpniętej z biblioteki patriarchatu. Polega na stworzeniu iluzji ujawnienia prawdziwych losów bohaterów w tekście kanonicznym

i jest literackim odpowiednikiem pełnych goryczy i nadziei manifestów drugiej fali. Jej teoretyczne zaplecze stanowi więc krytyka dominujących androcentrycznych form kultury i postulat wynalezienia alternatywnej kultury kobiecej. Jakkolwiek tonacja apokryficznych demaskacji bywa rozmaita (niektóre są zaledwie przekornymi renarracjami, inne to patetyczne oskarżenia), opierają się na przekonaniu, że powszechnie znane opowieści mityczne, baśniowe, literackie przyczyniają się do utrwalania i powielania patriarchalnego *status quo*” (Szybowicz 2010: 34).

R. mają charakter przekształcający: utrwalony w wyobraźni zbiorowej „oryginal” (baśń, utwór z kanonu lub mit, rozumiane jako hipotekst) zostaje przetworzony i staje się hipertekstem. Najistotniejsze komponenty tego procesu to: świadome sięgnięcie po określoną opowieść, jej dostosowanie do współczesnych realiów — kulturowych, społecznych, a często także historycznych — oraz nadanie jej nowych znaczeń poprzez reinterpretację oryginalnych treści zgodnie z aktualnymi wartościami, przekonaniami i potrzebami współczesnych odbiorców i odbiorczyń.

W r. literackich powstałych w ostatnich dekadach i kierowanych do różnych grup wiekowych najczęściej pojawia się perspektywa feministyczna, queerowa oraz szeroko pojęta inkluzywność — choć czasami jedynie na zasadzie tokenizacji. Autorki — rzadziej autorzy — wykorzystują znane narracje jako przestrzeń do renegocjowania ról płciowych, podważania struktur patriarchalnych oraz przywracania głosu postaciom dotąd marginalizowanym, zwłaszcza bohaterkom funkcjonującym na obrzeżach tradycyjnych opowieści. W tych utworach powracają motywy charakterystyczne dla feminizmu trzeciej i czwartej fali, a także postfeminizmu. Silnie zaznacza się rów-

niez obecność wątków queerowych — zarówno w formie wprowadzenia nieheteronormatywnych relacji, jak i przepisania dynamik płci czy tożsamości. W wielu utworach pojawiają się ponadto elementy różnorodności etnicznej, rekonfigurowane w taki sposób, by odzwierciedlać współczesną świadomość dotyczącą wielokulturowości i reprezentacji. Choć część r. powstaje z myślą o dorosłych — w tradycyjnym rozumieniu — odbiorcach i odbiorczyniach, wiele z nich funkcjonuje także w ramach literatury young adult lub new adult, a także dziecięcej, która wyjątkowo dobrze przyjmuje opowieści o emancypacji, tożsamości i przechwytywaniu klasycznych wzorców w celu ich przepisania dla nowych pokoleń.

KINGA MATUSZKO

 <https://orcid.org/0000-0002-3853-6244>

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Filologiczny,
Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
al. Tadeusza Rejtana 16C, 35-310 Rzeszów
e-mail: kinga.matuszko@gmail.com

MIKOŁAJ GŁOS

 <https://orcid.org/0000-0002-7056-8377>

Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Filologiczny,
Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
al. Tadeusza Rejtana 16C, 35-310 Rzeszów
e-mail: glos.mikolaj97@gmail.com

BIBLIOGRAFIA

Abramowska Janina (1995), *Serie tematyczne* [w:] J. Abramowska, *Powtórzenia i wybory. Studia z tematyki i poetyki historycznej*, Rebis, Poznań. — Bednarek Magdalena (2011), *Ucieczka z zamkowej wieży, czyli o feministycznym przepisywaniu baśni w prozie polskiej po 1989 roku*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 2, HDL: [11089/45895](https://hdl.handle.net/11089/45895). — Bednarek Magdalena (2018), *Jaś i Małgosia w XXI wieku. O trawestacjach uwspółcześniających baśni w najnowszej*

literaturze polskiej, „Literatura Ludowa” nr 6, DOI: [10.12775/LL.6.2018.001](https://doi.org/10.12775/LL.6.2018.001). — Bednarek Magdalena (2020), *Baśni przeobrażone. Transformacje bajki i baśni w polskiej epice po 1989 roku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań. — Całek Anita (2017), *Retelling w literaturze fantasy: od renarracji do metafikcji* [w:] *Tekstowe światy fantastyki*, red. M. Leś, W. Łaskiewicz, P. Stasiewicz, Prymat, Białystok. — Connor Steven (1994), *Rewriting Wrong: On the Ethics of Literary Revision* [w:] *Liminal Postmodernisms: The Postmodern, the (Post-)Colonial, and the (Post-)Feminist*, red. T. D’haen, H. Bertens, Brill Rodopi, Amsterdam–Atlanta. — Curyłło-Klag Iwona (2020), *Of mice and women: Pat Barker’s retelling of the „Iliad”*, „Litteraria Copernicana” nr 3, DOI: [10.12775/LC.2020.031](https://doi.org/10.12775/LC.2020.031). — Długolecka-Pietrzak Maria (2023), *Transfakcjonalność, dialog, transpozycja, retelling: Smok Wawelski w literaturze dla dzieci i młodzieży* [w:] *Gady w literaturze, kulturze, języku i mediach*, red. E. Borkowska, A. Borkowski i in., Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich, Siedlce. — Dunin-Dudkowska Anna (2024), *Nowe czytanie dziewiętnastowieczności (na przykładzie powieści Nancy Springer „Enola Holmes. Przypadek zaginionego markiza”)* [w:] *Reaktywacje dziewiętnastowieczności*, t. II, red. A. Dunin-Dudkowska, D. Piechota i in., Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin. — Gąsowska Lidia (2009), *Fan fiction, czyli złoto dla zuchwałych. Pomiędzy pragnieniem narracji a realizacją opowieści* [w:] *Kody kultury. Interakcja, transformacja, synergia*, red. H. Kubicka, O. Taranek, Sutoris, Wrocław. — Głos Mikołaj (2023), *Kto uratuje Ariadnę? — palingeneza kreteńskiego mitu w popfeministycznych retellingach*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 1, DOI: [10.26485/ZRL/2023/66.1/18](https://doi.org/10.26485/ZRL/2023/66.1/18). — Głos Mikołaj (2024), *(Anty)bohaterowie. Kreacje Odyseusza i Dedala w popfeministycznych retellingach greckich mitów* [w:] *Obszary polonistyki 7. (De)konstruowanie męskości. (De)mitologizacje, (dez)iluzje i (de)heroizacje męskości w literaturze, kulturze i języku*,

- red. K. Matuszko, M. Głos, K. Maciąg, B. Drozd, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów. – Głos Mikołaj (2024), *Od ofiarności do (nie)zależności. Interpretacja mitu o Demeter i Korze Persefonie w postfeministycznych retellingach new adult*, „Dzieciństwo. Literatura i Kultura” nr 1. – Głos Mikołaj (2024), *Rebeliantka. Inanna jako bohaterka polskich retellingów mitów sumeryjskich*, „Tematy i Konteksty” nr 14, DOI: [10.15584/tik.2024.20](https://doi.org/10.15584/tik.2024.20). – Głos Mikołaj (2025), *Mitologiczni celebryci. Prolegomena do badań nad retellingami mitów greckich w polskiej prozie ostatniego ćwierćwiecza*, „Tekstualia” nr 4: [10.5604/01.3001.0055.5182](https://doi.org/10.5604/01.3001.0055.5182). – Goszczyńska Marta (2020), *Secret Rooms, Locked Doors and Hidden Stories: Retelling „Bluebeard” as a Holocaust Narrative in Michèle Roberts’s „Ignorance”*, „Analyses/Rereadings/Theories” nr 2, DOI: [10.18778/2353-6098.6.12](https://doi.org/10.18778/2353-6098.6.12). – Hałub Sylwia (2024), *The Motif of Persephone in Sarah J. Mass’ „A Court of Thorns and Roses” Series*, „Acta Neophilologica” nr 1, DOI: [10.31648/an.9634](https://doi.org/10.31648/an.9634). – Izdebska Agnieszka, Szajnert Danuta (2014), *Od redakcji*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 2, HDL: [11089/46192](https://hdl.handle.net/11089/46192). – Izdebska Agnieszka, Szajnert Danuta (2015), *Wstęp* [w:] *Literatura prze-pisana. Od „Hamleta” do „slashu”*, red. A. Izdebska, D. Szajnert, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź. – Jossen Vanessa (2011), *Critical and Creative Perspectives on Fairy Tales. An Intertextual Dialogue between Fairy-Tale Scholarship and Postmodern Retellings*, Wayne State University Press, Detroit. – Kaczyńska Barbara (2018), *„Because he’s worth it”: Heroization of the male rescuer in retellings of the „Sleeping Beauty” tale type*, „Humanistyka i Przyrodoznawstwo” nr 24, DOI: [10.31648/hip.2598](https://doi.org/10.31648/hip.2598). – Kostecka Weronika (2014), *Baśń postmodernistyczna: przeobrażenia gatunku. Intertekstualne gry z tradycją literacką*, Wydawnictwo Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Warszawa. – Kostecka Weronika (2016), *Baśniowe herstory. Postmodernistyczne strategie reinterpretacyjne Angeli Carter, Tanith Lee i Emmy Donoghue*, „Creatio Fantastica” nr 2, <https://creatiofantastica.wordpress.com/basniowe-herstory-postmodernistyczne-strategie-reinterpretacyjne-angeli-carter-tanith-lee-i-emmy-donoghue> [dostęp: 16.02.2026]. – Kostecka Weronika (2025), *Disneyfikacja literatury young adult: powieściowe retellings baśni z perspektywy postfeministycznej*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 2, DOI: [10.26485/ZRL/2025/68.2/2](https://doi.org/10.26485/ZRL/2025/68.2/2). – Kowalczyk Kamila (2015), *Sfilmuję ci bajeczkę... Pornograficzne adaptacje baśni na przykładzie „Czerwonego Kapturka”* [w:] *Bękarty X muzy. Filmowe adaptacje materiałów nieliterackich*, red. P. Dudziński, R. Dudziński, K. Kowalczyk, Stowarzyszenie Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej „Trickster”, Wrocław. – Kowalczyk Kamila (2015), *Antagoniści we współczesnych renarracjach baśni na przykładzie czarownicy z „Jasia i Małgosi” braci Grimmów*, „Przegląd Humanistycznych” nr 3. – Kowalczyk Kamila (2015), *I żyła długo... i ciągle na nowo — sposoby przekształcania baśni o Czerwonym Kapturku w kulturze współczesnej. Analiza wybranych przykładów*, „Literatura i Kultura Popularna” t. XXI. – Kowalczyk Kamila (2016), *Baśń w zwierciadle popkultury. Renarracje baśni ze zbioru „Kinder- und Hausmärchen” Wilhelma i Jakuba Grimmów w przestrzeni popularnej*, Stowarzyszenie Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej „Trickster”, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, Wrocław. – Kowalczyk Kamila (2017), *Czy wszyscy znają Jasia i Małgosię? Problem kanonu baśniowego na przykładzie baśni ze zbioru „Kinder- und Hausmärchen” Wilhelma i Jakuba Grimmów*, „Er(r)go. Teoria–Literatura–Kultura” nr 2. – Kowalczyk Kamila (2017), *Transformacje wzorców baśniowych w literaturze dziecięcej obecnej na współczesnym rynku wydawniczym*, „Literatura i Kultura Popularna” t. XXIII. – Kroeber Karl (1992), *Retelling/rereading: The Fate of Storytelling in Modern Times*, Rutgers University Press, Nowy Brunszwik. – Lasoń-Kochańska Grażyna (2004), *Córki Penelopy. Kobiety wobec baśni i mitu*, „Śląskie Prace Filologiczne. Seria Filologia Polska” nr 3. – Lasoń-Kochańska Grażyna (2005), *Kora*,

- Demeter i inne: córki ojców, córki matek*, „Słupskie Prace Filologiczne. Seria Filologia Polska” nr 4. – Lasoń-Kochańska Grażyna (2014), *Od Penelopy do Inanny i z powrotem. Kobięce strategie opowiadania mitu i baśni*, „Literatura i Kultura Popularna” t. XX. – Lubawa Katarzyna (2021), *Rekonstrukcja historii Tristana i Izoldy w „Maladie” Andrzeja Sapkowskiego w kontekście postmodernistycznych tendencji literatury fantasy*, „Bibliotekarz Podlaski” nr 3. – Markiewicz Henryk (1989), *Literatura a mity* [w:] H. Markiewicz, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa. – Matuszko Kinga (2023), „*Bycie kobietą to krwawa harówka*” — pseudofeministyczne kreacje bohaterki współczesnych retellingów na przykładzie „*Północy w Everwood*” M.A. Kuzniar, „Dydaktyka Polonistyczna” nr 9, DOI: [10.15584/dyd.pol.18.2023.22](https://doi.org/10.15584/dyd.pol.18.2023.22). – Matuszko Kinga (2024), „*Clever girls are never much appreciated*” — a pseudofeminist attempt to (re)define the role of women in fairy tales retellings: *The Surface Breaks by Louise O'Neill and Beasts and Beauty: Dangerous Tales by Soman Chainani*, „Tematy i Konteksty” nr 14, DOI: [10.15584/tik.2024.19](https://doi.org/10.15584/tik.2024.19). – Matuszko Kinga (2024), *Kopciuszek idzie na wojnę? Fallocentryzm a pseudofeminizm w baśniowej dys-topii (na przykładzie Cinderella Is Dead Kalynn Bayron)*, „Paidia i Literatura” nr 6, DOI: [10.31261/PiL.2024.06.01](https://doi.org/10.31261/PiL.2024.06.01). – Matuszko Kinga (2024), „*Po raz pierwszy zobaczyła kogoś równie czarnego jak ona*” — inkluzyjność w przekładzie intralingwalnym baśni (na przykładzie wybranych opowiadań ze zbioru *Piękno i bestie. Niebezpieczne baśnie Soman Chainaniego*), „Między Oryginałem a Przekładem” nr 3, DOI: [10.12797/MOaP.30.2024.65.01](https://doi.org/10.12797/MOaP.30.2024.65.01). – Matuszko Kinga (2026), *Między stereotypami — krytyka patriarchy i „nowe” wzorce męskości w postfeministycznych retellingach young adult*, „Er(r)go. Teoria—Literatura—Kultura” nr 1 [w druku]. – Matuszko Kinga, Głos Mikołaj (2026), „*So, they killed Cassandra first ‘cause she feared the worst*” — bohaterki retellingów mitów w najnowszej literaturze kobiet z kręgu anglosaskiego w ujęciu (post)feministycznym, Rzeszów [w druku].
- Matuszko Kinga, Głos Mikołaj (2026), *Czy Meduza nadal się śmieje? — (post)feministyczna demonstryfikacja Gorgony we współczesnych anglosaskich retellingach*, „Wielogłos” nr 3 [w druku]. – Mik Anna (2016), *Postmodernistyczne Bestie. Transformacje wizerunku baśniowego „potwora”* [w:] *Czytanie menażerii*, red. A. Mik, P. Pokora, M. Skowera, Wydawnictwo Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Warszawa. – Mik Aleksandra (2020), *Retelling mitów i legend w słowiańskiej fantastyce*, „Ruch Literacki” z. 5. – Mik Aleksandra (2024), *Retelling słowiańskich mitów i polskich legend w twórczości Witolda Jabłońskiego*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria Polonica” nr 1, DOI: [10.18778/1505-9057.68.11](https://doi.org/10.18778/1505-9057.68.11). – Nawrocka Weronika (2024), *Współczesne racjonalizowanie mitów. Kłątwa królowej Pazyfai w nowożytnej prozie polskiej*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 1, DOI: [10.26485/ZRL/2024/67.1/16](https://doi.org/10.26485/ZRL/2024/67.1/16). – Olkusz Ksenia (2018), *Transfakcyjność w literaturze*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 1, DOI: [10.26485/ZRL/2018/61.1/12](https://doi.org/10.26485/ZRL/2018/61.1/12). – Pekaniec Anna (2020), *Jak przerobić baśnię na zaangażowane utopie? Twórczość prozatorska Angeli Carter*, „Dzieciństwo. Literatura i Kultura” nr 1. – Piechota Dariusz (2015), *Reaktywacje dziewiętnastowieczności w najnowszej literaturze popularnej*, „Tematy i Konteksty” nr 5, <https://journals.ur.edu.pl/tematykonteksty/article/view/2072> [dostęp: 16.02.2026]. – Płuciennik Jarosław (2024), *Ewolucja opowiadania od storytellingu do storiysellingu i z powrotem. Paradoxy i wstępne rozpoznania terminologiczne*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” nr 2, DOI: [10.26485/ZRL/2024/67.2/26](https://doi.org/10.26485/ZRL/2024/67.2/26). – Poniatowska Iwona (2021), *Retelling: kilka uwag w kontekście „opowiadania na nowo” literackiego dziedzictwa dziewiętnastego wieku* [w:] *Reaktywacje dziewiętnastowieczności*, red. A. Dunin-Dudkowska, D. Piechota, A. Trześniewska-Nowak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin. – Saja Krystian (2021), *Retelling w historiach alternatywnych*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis” nr 9,

- HDL: [11716/12112](https://hdl.handle.net/11716/12112). – Sapkowski Andrzej (2011), *Retelling, czyli „jak to było naprawdę”* [w:] A. Sapkowski, *Rękopis znaleziony w smoczej jaskini*, wyd. II rozsz., SuperNowa, Warszawa. – Schanoes Veronica (2014), *Fairy tales, myth, and psychoanalytic theory: Feminism and retelling the tale*, Routledge, Londyn, DOI: [10.4324/9781315581859](https://doi.org/10.4324/9781315581859).
- Skowera Maciej (2016), *Postmodernistyczny retelling baśni — garść uwag terminologicznych*, „Creatio Fantastica” nr 2, <https://creatiofantastica.wordpress.com/postmodernistyczny-retelling-basni-garsc-uwag-terminologicznych> [dostęp: 16.02.2026]. – Skowera Maciej (2013), *Baśń i baśniowość w kulturze popularnej początku XXI w. Moda — trend — postmodernizm*, Uniwersytet Warszawski [praca magisterska]. – Stephens John, McCallum Robyn (1998), *Retelling Stories, Framing Culture. Traditional Story and Metanarratives in Children’s Literature*, Routledge, Nowy Jork. – Szmigiero Katarzyna (2017), *Against dichotomy: a revisionist retelling of the Sleeping Beauty story in „Maleficent”* [w:] *Witches and Angels*, red. A. Stanecka, A. Kwiatkowska, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Piotrków Trybunalski. – Szmigiero Katarzyna (2023), *Wężowe włosy Meduzy. Adaptacje i interpretacje mitu* [w:] *Gady w literaturze, kulturze, języku i mediach*, red. E. Borkowska, A. Borkowski i in., Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich, Siedlce. – Szmigiero Katarzyna (2024), *„Kirka ich dotyka różdżką — i do świńskiego zapędza karmnika”. Zamiana towarzyszy Odyseusza w świnię u Homera i w wybranych współczesnych anglojęzycznych retellingach eposu* [w:] *Świnia w literaturze, kulturze, języku i mediach*, red. E. Borkowska, A. Borkowski i in., Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich, Siedlce. – Surdy Dorota (2016), *Męskość jako kategoria kulturowa w retellingu baśni o Śpiącej Królowie Orsona Scotta Carda*, „Literatura Ludowa” nr 4/5. – Świetlicki Mateusz (2024), *Reinterpretacje „Anne of Green Gables” Lucy Maud Montgomery we współczesnej literaturze anglojęzycznej* [w:] *110 lat „Anne of Green Gables”*, red. A. Kwiatkowska, E. Rajewska, A. Wieczorkiewicz, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań. – Walińska Marzena (2003), *Mitologia w staropolskich cyklach sielankowych*, Gnome — Wydawnictwa Naukowe i Artystyczne, Katowice.
- Wieczorek Lidia (2023), *Prze-pisywanie w literaturze najnowszej. Upominanie się o kobiece prawa w antologii „Ziarno granatu”*, „Acta Neophilologica” nr 1, DOI: [10.31648/an.8683](https://doi.org/10.31648/an.8683). – Zatorska Matylda (2014), *Odbieranie spokoju Penelopie. Mit opowiedziany na nowo w „Peneliadzie” Margaret Atwood* [w:] *Obszary polonistyki. Język. Kultura. Literatura*, red. J. Pasterka, M. Kułakowska, A. Antas, K. Krzysztoń, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.

Retelling in Literature

Abstract

The text presents a definition of retelling as a contemporary creative strategy based on re-narrating culturally established stories — myths, fairy tales, legends and canonical literary works. It discusses the existing definitional inconsistencies within literary studies and highlights that retelling now functions as an umbrella term encompassing diverse forms of reinterpretation, regardless of the status of their source material or the degree of transformation involved. The authors point to the difficulties in establishing clear typologies. The text emphasizes the transformative nature of retelling, in which a hypotext is reshaped into a hypertext through its adaptation to contemporary values, needs and perspectives. It further identifies feminist, queer and intersectional approaches to this practice, underscoring their role in critically rewriting history, challenging patriarchal structures and restoring agency to previously marginalized characters. The growing popularity of this strategy within popular literature — addressed both to adult readers and to young and new adult audiences — is also highlighted.

retelling; rewriting; reinterpretation; renarration; literature
